

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про пожежну безпеку

Із змінами і доповненнями, внесеними
Законами України
від 5 листопада 1997 року N 618/97-ВР,
від 18 листопада 1997 року N 642/97-ВР,
від 12 вересня 2002 року N 138-ІV,
від 15 травня 2003 року N 762-ІV,
від 18 вересня 2003 року N 1181-ІV

Додатково див. рішення
Конституційного Суду України
від 3 червня 1999 року N 5-рп/99,
від 6 липня 1999 року N 8-рп/99

(У тексті Закону слова "сільська пожежна охорона" в усіх відмінках замінено словами "місцева пожежна охорона" у відповідному відмінку згідно із Законом України від 12 вересня 2002 року N 138-ІV)

(У тексті Закону слова "Міністерство внутрішніх справ України", "Міністр внутрішніх справ України" та "органів державної виконавчої влади" в усіх відмінках замінено відповідно словами "Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи", "Міністр України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи" та "органів виконавчої влади" у відповідних відмінках згідно із Законом України від 18 вересня 2003 року N 1181-ІV)

Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища. Цей Закон визначає загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності.

Стаття 1. Правова основа діяльності в галузі пожежної безпеки

Правовою основою діяльності в галузі пожежної безпеки є Конституція, цей Закон та інші закони України, постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, декрети, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, рішення органів виконавчої влади, місцевого та регіонального самоврядування, прийняті в межах їх компетенції.

Стаття 2. Забезпечення пожежної безпеки

Забезпечення пожежної безпеки є складовою частиною виробничої та іншої діяльності посадових осіб, працівників підприємств, установ, організацій та підприємців. Це повинно бути відображено у трудових договорах (контрактах) та статутах підприємств, установ та організацій.

Забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ та організацій покладається на їх керівників і уповноважених ними осіб, якщо інше не передбачено відповідним договором.

Забезпечення пожежної безпеки при проектуванні та забудові населених пунктів, будівництві, розширенні, реконструкції та технічному переоснащенні підприємств, будівель і споруд покладається на органи архітектури, замовників, забудовників, проектні та будівельні організації.

Забезпечення пожежної безпеки в жилих приміщеннях державного, громадського житлового фонду, фонду житлово-будівельних кооперативів покладається на квартиронаймачів і власників, а в жилих будинках приватного житлового фонду та інших спорудах, на дачах і садових ділянках - на їх власників або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

Стаття 3. Розмежування компетенції в галузі пожежної безпеки

До компетенції центральних органів виконавчої влади в галузі пожежної безпеки належить:

проведення єдиної політики в галузі пожежної безпеки;

визначення основних напрямів розвитку науки і техніки, координація державних, міжрегіональних заходів і наукових досліджень у галузі пожежної безпеки, керівництво відповідними науково-дослідними установами;

розробка та затвердження державних стандартів, норм і правил пожежної безпеки;

встановлення єдиної системи обліку пожеж;

організація навчання спеціалістів у галузі пожежної безпеки, керівництво пожежно-технічними навчальними закладами;

оперативне управління силами і технічними засобами, які залучаються до ліквідації великих пожеж;

координація роботи щодо створення і випуску пожежної техніки та засобів протипожежного захисту, встановлення державного замовлення на їх випуск і постачання;

співробітництво з органами пожежної безпеки інших держав.

Вирішення всіх інших питань у галузі пожежної безпеки, не віднесених цим Законом до компетенції центральних органів виконавчої влади, належить до компетенції Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування.

Стаття 4. Обов'язки державних органів щодо забезпечення пожежної безпеки

Центральні органи виконавчої влади, Рада Міністрів Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування в межах своєї компетенції організують розроблення та впровадження у відповідних галузях і регіонах організаційних і науково-технічних заходів щодо запобігання пожежам та їх гасіння, забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів.

Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи:

забезпечує здійснення державного пожежного нагляду, пожежної охорони населених пунктів і об'єктів, координує діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади з питань удосконалення пожежної охорони;

одержує безкоштовно від міністерств, інших органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

залучає до розроблення актуальних проблем пожежної безпеки, проведення консультацій та експертиз вищі навчальні заклади та інші установи, а також окремих учених, висококваліфікованих фахівців.

Рішення Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи з питань пожежної безпеки, що належать до його компетенції, є обов'язковими для органів виконавчої влади, а також підприємств, установ, організацій та громадян.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади:

проводять єдину науково-технічну політику з питань пожежної безпеки;

розробляють і реалізують комплексні заходи, спрямовані на поліпшення пожежної безпеки об'єктів;

здійснюють методичне керівництво та контроль за діяльністю підвідомчих об'єктів у галузі пожежної безпеки.

Для координації і вдосконалення роботи, пов'язаної із забезпеченням пожежної безпеки та контролем за її проведенням, в апаратах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади створюються служби пожежної безпеки.

Органи виконавчої влади, що здійснюють матеріально-технічне забезпечення виробництва найважливіших видів продукції, повинні передбачати задоволення потреб пожежної охорони та об'єктів народного господарства в пожежній техніці, обладнанні, засобах протипожежного захисту. Випуск цієї техніки, обладнання та засобів включається до державного замовлення.

Стаття 5. Обов'язки підприємств, установ та організацій щодо забезпечення пожежної безпеки

Власники підприємств, установ та організацій або уповноважені ними органи (далі - власники), а також орендарі зобов'язані:

розробляти комплексні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки, впроваджувати досягнення науки і техніки, позитивний досвід;

відповідно до нормативних актів з пожежної безпеки розробляти і затверджувати положення, інструкції, інші нормативні акти, що діють у межах підприємства, установи та організації, здійснювати постійний контроль за їх додержанням;

забезпечувати додержання протипожежних вимог стандартів, норм, правил, а також виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;

організовувати навчання працівників правилам пожежної безпеки та пропаганду заходів щодо їх забезпечення;

у разі відсутності в нормативних актах вимог, необхідних для забезпечення пожежної безпеки, вживати відповідних заходів, погоджуючи їх з органами державного пожежного нагляду;

утримувати в справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, пожежну техніку, обладнання та інвентар, не допускати їх використання не за призначенням;

створювати у разі потреби відповідно до встановленого порядку підрозділи пожежної охорони та необхідну для їх функціонування матеріально-технічну базу;

подавати на вимогу державної пожежної охорони відомості та документи про стан пожежної безпеки об'єктів і продукції, що ними виробляється;

здійснювати заходи щодо впровадження автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж і використання для цієї мети виробничої автоматики;

своєчасно інформувати пожежну охорону про несправність пожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на своїй території;

проводити службове розслідування випадків пожеж.

Обов'язки сторін щодо забезпечення пожежної безпеки орендованого майна повинні бути визначені у договорі оренди.

Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, які виробляють продукцію протипожежного призначення та надають послуги, пов'язані з запобіганням або ліквідацією пожеж, звільняються від сплати податків на прибуток у межах обсягу виконаних робіт.

Підприємства, установи та організації, які мають або утримують пожежні команди з виїзною пожежною технікою, частково звільняються від сплати податків на прибуток (50 відсотків коштів, що витрачаються на утримання цих команд).

На підприємстві, в установі та організації з кількістю працюючих 50 і більше чоловік рішенням трудового колективу може створюватися пожежно-технічна комісія. У виняткових випадках її функції може виконувати комісія з охорони праці. Типове положення про пожежно-технічну комісію затверджується Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Повноваження в галузі пожежної безпеки асоціацій, корпорацій, концернів, інших виробничих об'єднань визначаються їх статутами або договорами між підприємствами, що утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанню функцій в його апараті створюється служба пожежної безпеки.

Стаття 6. Обов'язки громадян щодо забезпечення пожежної безпеки

Громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території України, зобов'язані:

виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать на праві особистої власності, первинними засобами гасіння пожеж і протипожежним інвентарем, виховувати у дітей обережність у поводженні з вогнем;

повідомляти пожежну охорону про виникнення пожежі та вживати заходів до її ліквідації, рятування людей і майна.

Стаття 7. Державний пожежний нагляд

Державний пожежний нагляд за станом пожежної безпеки в населених пунктах і на об'єктах незалежно від форм власності здійснюється відповідно до чинного законодавства державною пожежною охороною в порядку, встановлюваному Кабінетом Міністрів України.

Органи державного пожежного нагляду не залежать від будь-яких господарських органів, об'єднань громадян, політичних формувань, органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування.

Контроль за виконанням правил пожежної безпеки під час проектування, технічного переоснащення, будівництва, реконструкції та експлуатації об'єктів іноземних фірм та спільних підприємств регулюється чинним законодавством або умовами, передбаченими договорами сторін, якщо вони не суперечать чинному законодавству.

На об'єктах приватної власності органи державного пожежного нагляду контролюють лише умови безпеки людей на випадок пожежі, а також вирішення питань пожежної безпеки, що стосуються прав та інтересів інших юридичних осіб і громадян.

Органи державного пожежного нагляду відповідно до покладених на них завдань:

розробляють з участю заінтересованих міністерств та інших центральних органів виконавчої влади і затверджують загальнодержавні правила пожежної безпеки, які є обов'язковими для всіх підприємств, установ, організацій та громадян;

погоджують проекти державних і галузевих стандартів, норм, правил, технічних умов та інших нормативно-технічних документів, що стосуються забезпечення пожежної безпеки, а також проектні рішення, на які не встановлено норми і правила;

встановлюють порядок опрацювання і затвердження положень, інструкцій та інших нормативних актів з питань пожежної безпеки, що діють на підприємстві, в установі та організації, розробляють типові документи з цих питань;

здійснюють контроль за додержанням вимог актів законодавства з питань пожежної безпеки керівниками центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування, керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ та організацій, а також громадянами;

проводять згідно з чинним законодавством перевірки і дізнання за повідомленнями та заявами про злочини, пов'язані з пожежами та порушеннями правил пожежної безпеки.

Посадові особи органів державного пожежного нагляду є державними інспекторами з пожежного нагляду.

Державні інспектори з пожежного нагляду мають право:

- 1) проводити в будь-який час у присутності власника чи його представника пожежно-технічні обстеження і перевірки підприємств, установ, організацій, будівель, споруд, новобудов та інших підконтрольних об'єктів незалежно від форм власності, одержувати від власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію;

2) давати (надсилати) керівникам центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування, керівникам та іншим посадовим особам підприємств, установ та організацій, а також громадянам обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про усунення порушень і недоліків з питань пожежної безпеки.

У разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі, або перешкоджає її гасінню та евакуації людей, а також у випадках випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів чи технічних умов або у разі їх відсутності припиняти чи забороняти роботу підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатацію будівель, споруд, окремих приміщень, опалювальних приладів, дільниць електричної мережі, проведення пожежонебезпечних робіт, випуск та реалізацію пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, дію виданих дозволів на право проведення робіт;

3) здійснювати контроль за виконанням протипожежних вимог, передбачених стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення, капітального ремонту підприємств, будівель, споруд та інших об'єктів. У разі виявлення порушень забороняти до їх усунення випуск і застосування проектів, зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт та вносити пропозиції про припинення фінансування цих робіт;

4) притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб, інших працівників підприємств, установ, організацій та громадян, винних у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанні приписів, постанов органів державного пожежного нагляду, використанні пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням;

5) застосовувати штрафні санкції до підприємств, установ та організацій за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання розпоряджень (приписів) посадових осіб органів державного пожежного нагляду.

Посадові особи органів державного пожежного нагляду несуть відповідальність за неналежне виконання покладених на них обов'язків. За шкоду, завдану юридичним та фізичним особам, громадянам внаслідок застосування санкцій, передбачених пунктами 2 і 3 цієї статті, органи та посадові особи державного пожежного нагляду відповідальності не несуть.

Стаття 8. Вивчення правил пожежної безпеки

У загальноосвітніх і професійних навчально-виховних закладах, вищих навчальних закладах, навчальних закладах підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів організовується вивчення правил пожежної безпеки на виробництві та в побуті, а також навчання дій на випадок пожежі.

У дитячих дошкільних закладах проводиться виховна робота, спрямована на запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем і виховання у дітей бережливого ставлення до національного багатства.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування, житлові установи та організації зобов'язані за місцем проживання організувати навчання населення правил пожежної безпеки в побуті та громадських місцях.

Усі працівники під час прийняття на роботу і щорічно за місцем роботи проходять інструктаж з питань пожежної безпеки відповідно до Типового положення, затвердженого

Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання і перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Перелік посад і порядок організації навчання визначаються Кабінетом Міністрів України.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань пожежної безпеки, забороняється.

Програми навчання з питань пожежної безпеки мають погоджуватися з органами державного пожежного нагляду.

Стаття 9. Погодження нормативних, нормативно-технічних документів і проектної документації

Стандарти, технічні умови, інші нормативно-технічні документи на пожежонебезпечні технологічні процеси та продукцію повинні включати вимоги пожежної безпеки і погоджуватися з органами державного пожежного нагляду. Погодженню підлягають також проектні рішення, на які не встановлено норми і правила.

Вимоги пожежної безпеки, що містяться у відомчих нормативних актах, не повинні суперечити державним стандартам, нормам і правилам.

Стаття 10. Дотримання вимог пожежної безпеки при проектуванні, будівництві та реконструкції об'єктів виробничого та іншого призначення

Виробничі, жилі, інші будівлі та споруди, устаткування, транспортні засоби, що вводяться в дію після завершення будівництва або реконструкції, технічного переоснащення, технологічні процеси та продукція повинні відповідати вимогам нормативних актів з пожежної безпеки.

Забороняється будівництво, реконструкція, технічне переоснащення об'єктів виробничого та іншого призначення, впровадження нових технологій, випуск пожежонебезпечної продукції без попередньої експертизи (перевірки) проектної та іншої документації на відповідність нормативним актам з пожежної безпеки. Фінансування цих робіт може провадитися лише після одержання позитивних результатів експертизи.

Введення в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих, жилих та інших об'єктів, впровадження нових технологій, передача у виробництво зразків нових пожежонебезпечних машин, механізмів, устаткування та продукції, оренда будь-яких приміщень без дозволу органів державного пожежного нагляду забороняються.

Проектні організації зобов'язані здійснювати авторський нагляд за дотриманням проектних рішень з пожежної безпеки при будівництві, реконструкції, технічному переоснащенні та експлуатації запроектованих ними об'єктів.

Машини, механізми, устаткування, транспортні засоби і технологічні процеси, що впроваджуються у виробництво, а також продукція, в стандартах на які є вимоги пожежної безпеки, повинні мати сертифікат, що засвідчує безпеку їх використання, виданий у встановленому порядку.

Новостворені підприємства починають свою діяльність після отримання на це дозволу в органах державного пожежного нагляду.

Експертиза проектів щодо пожежної безпеки та видача дозволу на початок роботи підприємства здійснюється органами державного пожежного нагляду в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Ці органи також беруть участь у прийнятті об'єктів в експлуатацію.

Придбані за кордоном машини, механізми, устаткування, транспортні засоби, технологічне обладнання вводяться в експлуатацію лише за умови відповідності їх вимогам нормативних актів з пожежної безпеки, що діють в Україні.

Забороняється застосування в будівництві та виробництві матеріалів і речовин, на які немає даних щодо пожежної безпеки.

Проектування, реконструкція, технічне переоснащення та будівництво об'єктів, що здійснюються іноземними фірмами, повинні відповідати чинним в Україні нормативним актам.

Стаття 11. Виробництво пожежної техніки та протипожежного устаткування

Виробництво пожежної техніки, протипожежного устаткування, надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення здійснюються підприємствами, установами, організаціями та приватними особами, які одержали на це спеціальний дозвіл (ліцензію), що видається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Усі види пожежної техніки та протипожежного устаткування, що застосовуються для запобігання пожежам та для їх гасіння, повинні мати державний сертифікат якості. Порядок одержання державних сертифікатів якості і термін їх дії визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 12. Організація наукових досліджень з проблем пожежної безпеки

Фундаментальні та прикладні наукові дослідження з проблем пожежної безпеки проводяться Українським науково-дослідним інститутом пожежної безпеки Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, а також іншими науково-дослідними, проектно-конструкторськими установами та навчальними закладами України.

Стаття 13. Облік пожеж

Відповідно до Закону України "Про державну статистику" в Україні ведеться єдиний облік пожеж та їх наслідків.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації зобов'язані вести облік пожеж, які виникають на об'єктах, що належать або підконтрольні їм, аналізувати причини їх виникнення та вживати заходів до їх усунення.

Стаття 14. Мета і завдання пожежної охорони

Пожежна охорона створюється з метою захисту життя і здоров'я громадян, приватної, колективної та державної власності від пожеж, підтримання належного рівня пожежної безпеки на об'єктах і в населених пунктах.

Основними завданнями пожежної охорони є:

здійснення контролю за дотриманням протипожежних вимог;

запобігання пожежам і нещасним випадкам на них;

гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

Забороняється використання пожежної охорони для виконання завдань, не передбачених цим Законом.

Стаття 15. Види пожежної охорони

Пожежна охорона поділяється на державну, відомчу, місцеву та добровільну.

(стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 12.09.2002 р. N 138-IV)

Стаття 16. Державна пожежна охорона

Державна пожежна охорона формується на базі існуючих воєнізованої та професійної пожежної охорони, входить до системи Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і здійснює державний пожежний нагляд.

(частина перша статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 18.09.2003 р. N 1181-IV)

Державна пожежна охорона створюється в містах, інших населених пунктах, на промислових та інших об'єктах незалежно від форм власності у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Державна пожежна охорона складається з підрозділів, апаратів управління та допоміжних служб, а також пожежно-технічних навчальних закладів і науково-дослідних установ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Державна пожежна охорона є одночасно самостійною протипожежною службою цивільної оборони, а також службою, яка в межах своєї компетенції виконує мобілізаційну роботу.

Стаття 17. Особовий склад державної пожежної охорони

Особовий склад державної пожежної охорони поділяється на рядовий та начальницький. Йому видається формений одяг за зразками, що встановлюються Кабінетом Міністрів України для особового складу підрозділів внутрішньої служби. На нього поширюються і відповідні відзнаки. Особовий склад чергових підрозділів для роботи на пожежах забезпечується спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту. Особам рядового та начальницького складу державної пожежної охорони присвоюються відповідно до чинного законодавства спеціальні звання внутрішньої служби.

Використання спеціальних звань, відзнак і форменого одягу особового складу державної пожежної охорони особою, яка не є її працівником, тягне за собою відповідальність відповідно до чинного законодавства.

Стаття 18. Права та обов'язки особового складу державної пожежної охорони

Особи начальницького складу державної пожежної охорони є представниками органів виконавчої влади, їх законні вимоги є обов'язковими для виконання всіма посадовими особами та громадянами.

Працівники (особи рядового та начальницького складу, а також робітники і службовці) державної пожежної охорони під час виконання покладених на них обов'язків керуються чинним законодавством України про пожежну безпеку та підпорядковуються тільки своїм безпосереднім і прямим начальникам. Ніхто інший, за винятком уповноважених посадових осіб, не має права втручатися в законну діяльність працівника державної пожежної охорони.

Ніхто не має права покласти на працівника державної пожежної охорони виконання обов'язків, не передбачених чинним законодавством.

Посадові особи державної пожежної охорони зобов'язані:

використовувати в межах своєї компетенції надані їм повноваження щодо запобігання та припинення правопорушень у галузі пожежної безпеки, а також сили та засоби при гасінні пожеж і рятуванні людей;

брати участь у здійсненні технічної політики щодо удосконалення та впровадження техніки, систем та засобів протипожежного захисту, форм і методів профілактики пожеж;

сприяти розвитку самосвідомості та ініціативи громадян у питаннях боротьби з пожежами, виконання законодавства у галузі пожежної безпеки;

зберігати в таємниці державну та комерційну інформацію, що стає відомою їм у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони при виявленні пожежі у позаслужбовий час зобов'язані повідомити про неї пожежну охорону і до її прибуття взяти на себе керівництво гасінням пожежі та рятуванням людей, організувати надання першої медичної допомоги потерпілим.

Особовому складу державної пожежної охорони на час виконання службових обов'язків, пов'язаних із запобіганням пожежам, підрозділами державної пожежної охорони надаються проїзні квитки на всі види громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

(частина шоста статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 05.11.97 р. N 618/97-ВР)

За неналежне виконання службових обов'язків особовий склад державної пожежної охорони несе відповідальність у порядку, встановленому чинним законодавством.

Стаття 19. Прийняття на службу до державної пожежної охорони

На службу до державної пожежної охорони приймаються на контрактній основі громадяни, які досягли вісімнадцятирічного віку, здатні за своїми здібностями, освітою та станом здоров'я виконувати покладені на них обов'язки. Призовники для проходження строкової військової служби не приймаються на службу до державної пожежної охорони за винятком пожежно-технічних навчальних закладів Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, до яких вступає молодь допризовного віку.

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони складають присягу, текст якої затверджується Кабінетом Міністрів України.

(частина друга статті 19 у редакції
Закону України від 18.09.2003 р. N 1181-IV)

На зазначену службу не можуть бути прийняті особи, які раніше були засуджені за вчинення злочинів.

Стаття 20. Проходження служби в державній пожежній охороні

Порядок та умови проходження служби в державній пожежній охороні регламентуються Положенням про проходження служби особовим складом органів внутрішніх справ, затверджуваним Кабінетом Міністрів України.

Особи, прийняті на службу до державної пожежної охорони, слухачі та курсанти пожежно-технічних навчальних закладів Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, які перебувають на військовому обліку, знімаються з нього на час служби і перебувають у кадрах Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Навчання в пожежно-технічних навчальних закладах Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи прирівнюється до проходження строкової військової служби.

Працівники державної пожежної охорони мають право створювати у встановленому порядку свої професійні спілки.

Рядовому та начальницькому складу, робітникам і службовцям державної пожежної охорони забороняється перебувати в будь-яких політичних партіях і рухах, організувати або брати участь у страйках.

Трудові відносини робітників і службовців, які уклали трудовий договір з державною пожежною охороною, регулюються законодавством про працю.

Стаття 21. Оплата праці особового складу державної пожежної охорони

Умови оплати праці особового складу державної пожежної охорони відповідають умовам оплати праці осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, встановленим Кабінетом Міністрів України, і мають забезпечувати достатні матеріальні умови для комплектування якісного особового складу державної пожежної охорони, диференційовано враховувати характер і умови роботи, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності і компенсувати їх фізичні та інтелектуальні затрати.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування можуть здійснювати для працівників державної пожежної охорони додаткові виплати понад встановлені Кабінетом Міністрів України розміри.

Стаття 22. Соціальний захист працівників державної пожежної охорони

Працівникам державної пожежної охорони держава гарантує соціальний захист.

Особовий склад державної пожежної охорони користується пільгами при розподілі житла, встановленні квартирних телефонів, влаштуванні дітей у дитячі дошкільні заклади.

Жила площа особам рядового та начальницького складу державної пожежної охорони надається місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого та регіонального самоврядування, відповідними міністерствами та відомствами у першочерговому порядку.

Службові жилі приміщення можуть надаватися посадовим особам державної пожежної охорони, перелік яких установлюється Кабінетом Міністрів України.

Працівники державної пожежної охорони, які виконують обов'язки щодо охорони об'єктів, мають право на одержання трудових і соціально-побутових пільг, передбачених для працівників цих об'єктів.

Особовому складу державної пожежної охорони та членам їх сімей надається 50-відсоткова знижка плати за жилу площу, комунальні послуги, а також паливо.

(положенням частини шостої статті 22 дано офіційне тлумачення згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 03.06.99 р. N 5-рп/99)

За особами рядового та начальницького складу державної пожежної охорони, звільненими зі служби за віком, через хворобу або за вислугою років, зберігається право на пільги відповідно до цього Закону.

(положенням частини сьомої статті 22 дано офіційне тлумачення згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 06.07.99 р. N 8-рп/99)

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони мають право на одержання кредитів на індивідуальне та кооперативне житлове будівництво в розстрочку на 20 років з погашенням 50 відсотків наданої позички за рахунок відповідних фондів Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і бюджетів місцевого та регіонального самоврядування.

Місцеві органи виконавчої влади можуть продавати на пільгових умовах житло особам рядового та начальницького складу державної пожежної охорони із знижкою до 50 відсотків його вартості.

Для працівників державної пожежної охорони встановлюється 40-годинний робочий тиждень. У разі потреби особи рядового та начальницького складу несуть службу в позаурочний час, а також у вихідні та святкові дні.

Оплата праці в позаурочний і нічний час, у вихідні та святкові дні провадиться відповідно до чинного законодавства.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування можуть встановлювати й інші не передбачені цим Законом гарантії соціального захисту працівників державної пожежної охорони.

Соціальний захист робітників і службовців, які уклали трудовий договір з державною пожежною охороною, забезпечується на загальних підставах відповідно до законодавства про працю.

Стаття 23. Державне страхування та відшкодування шкоди у разі загибелі або каліцтва особового складу державної пожежної охорони

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони підлягають обов'язковому державному особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті) або поранення (контузії, травми чи каліцтва), захворювання, одержаних у період проходження служби, на суму десятирічного грошового утримання за останньою посадою, яку вони займали.

Обов'язковому державному особистому страхуванню підлягають також інші працівники державної пожежної охорони, які за умовами праці беруть безпосередню участь у гасінні пожеж. Перелік таких посад визначається у порядку, встановлюваному Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови обов'язкового державного особистого страхування осіб рядового та начальницького складу державної пожежної охорони встановлюються Кабінетом Міністрів України.

За сім'єю загиблого застрахованого працівника державної пожежної охорони зберігається право на одержання житла. Сім'ї загиблого позачергово надається у приватну власність жила площа протягом трьох місяців з дня загибелі працівника державної пожежної охорони.

За дітьми загиблого до досягнення ними повноліття, а також за непрацездатними членами сім'ї, які перебували на його утриманні, зберігається право на пільги щодо оплати житла, комунальних послуг, палива.

У разі загибелі або каліцтва осіб, які брали участь у гасінні пожеж, членам їх сімей або їм надається грошова допомога в розмірах, установлених для працівників органів внутрішніх справ. Виплата здійснюється за рахунок коштів підприємств, установ та організацій, де працювала (працює) особа, або бюджету місцевого та регіонального самоврядування.

Стаття 24. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення державної пожежної охорони

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення державної пожежної охорони, будівництво її об'єктів і споруд здійснюється за рахунок державного бюджету і бюджетів місцевого та регіонального самоврядування, коштів, що надходять на підставі договорів від промислових та інших об'єктів, відрахувань від платежів з майнових видів страхування на фінансування запобіжних заходів, а також за рахунок пожертвувань юридичних осіб та громадян.

Забезпечення державної пожежної охорони спеціальною технікою, обладнанням, спецодягом, засобами зв'язку, індивідуального захисту здійснюється в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 25. Контроль за діяльністю державної пожежної охорони

Контроль за діяльністю державної пожежної охорони здійснюють Кабінет Міністрів України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і в межах своєї компетенції Рада Міністрів Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування, а на підприємствах, що охороняються державною пожежною охороною, крім цього, - керівники цих підприємств.

Стаття 26. Відомча пожежна охорона

На об'єктах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, створюються підрозділи відомчої пожежної (пожежно-сторожової) охорони, які здійснюють свою діяльність згідно з положеннями,

погодженими з Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Підрозділи відомчої пожежної охорони, що мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, який встановлюється державною пожежною охороною.

Ці підрозділи у питаннях підготовки особового складу та організації гасіння пожеж керуються нормативними актами, що діють у державній пожежній охороні.

Стаття 27. Місцева пожежна охорона

У селищах і селах підрозділи місцевої пожежної охорони створюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України. Додатково підрозділи місцевої пожежної охорони можуть створюватися також у містах та для охорони об'єктів.

(частина перша статті 27 у редакції
Закону України від 18.09.2003 р. N 1181-IV)

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення місцевих пожежних команд здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету, коштів, які відраховуються підприємствами, установами та організаціями, розташованими на території району, в розмірі 0,1 відсотка від основних та оборотних коштів і трьох відсотків коштів, що виділяються на нове будівництво, відрахувань від платежів з майнових видів страхування на фінансування запобіжних заходів, а також за рахунок пожертвувань юридичних і фізичних осіб.

(стаття 27 із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 12.09.2002 р. N 138-IV)

Стаття 28. Добровільна пожежна охорона

На підприємствах, в установах та організаціях з метою проведення заходів щодо запобігання пожежам та організації їх гасіння можуть створюватися з числа робітників, службовців, інженерно-технічних працівників та інших громадян добровільні пожежні дружини (команди), Положення про які затверджується Кабінетом Міністрів України.

У школах, дитячих таборах створюються дружини юних пожежних, що діють на підставі Положення, затвердженого Міністерством освіти України за погодженням з Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Стаття 29. Оплата праці працівників відомчої і місцевої пожежної охорони та членів добровільних пожежних дружин (команд)

Розміри грошового утримання працівників відомчої і місцевої пожежної охорони встановлюються міністерствами, іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і повинні компенсувати їх фізичні та інтелектуальні затрати, а також забезпечувати необхідну готовність цих підрозділів до гасіння пожеж.

Оплата праці членів добровільних пожежних дружин (команд) за час їх участі в ліквідації пожежі або наслідків аварії, проведення пожежно-профілактичних заходів, а також навчальної підготовки та чергувань провадиться з розрахунку середньомісячного заробітку за місцем роботи.

Членам добровільних пожежних дружин (команд) може надаватися додаткова відпустка із збереженням заробітної плати до 10 робочих днів на рік, а також грошові премії та цінні подарунки.

Стаття 30. Обов'язкове особисте страхування працівників відомчої і місцевої пожежної охорони та членів добровільних пожежних дружин (команд)

Працівники відомчої і місцевої пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд) підлягають обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті) або поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних під час ліквідації пожежі або наслідків аварії, у розмірі десятирічної заробітної плати за посадою, яку вони займали (займають).

Страхування працівників відомчої пожежної охорони та членів добровільних пожежних дружин (команд) здійснюється за рахунок підприємств, установ та організацій, де вони створені, а працівників місцевої пожежної охорони - за рахунок юридичних осіб, які утримують підрозділи цієї охорони, або за рахунок місцевого бюджету. Порядок та умови страхування встановлюються Кабінетом Міністрів України.

За сім'єю загиблого (померлого) зберігається право на пільги, якими він користувався за місцем роботи.

Стаття 31. Контроль за діяльністю відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони

(назва статті 31 із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 12.09.2002 р. N 138-IV)

Контроль за діяльністю відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони здійснюють міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, керівники підприємств, установ та організацій, органи державної пожежної охорони, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування.

(стаття 31 із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 12.09.2002 р. N 138-IV)

Стаття 32. Протипожежні об'єднання громадян

З метою об'єднання зусиль трудових колективів, вчених, фахівців пожежної охорони та окремих громадян у галузі забезпечення пожежної безпеки можуть створюватись асоціації, товариства, фонди та інші добровільні протипожежні об'єднання громадян, які здійснюють свою діяльність згідно з чинним законодавством України.

Стаття 33. Участь страхових організацій в забезпеченні пожежної безпеки

Організації, що здійснюють страхування на випадок пожеж, зобов'язані провадити відрахування від платежів з майнових видів страхування органам управління пожежною охороною на запобіжні протипожежні заходи, передбачати надання страхувальникам пільг у вигляді знижок страхових платежів при виконанні ними протипожежних вимог, а також зменшення суми страхового відшкодування або відмову від його виплати, якщо на виникнення пожежі та її наслідки вплинуло невиконання вимог пожежної безпеки.

Знижки страхових платежів повинні також передбачатися для підприємств, установ та організацій, які мають пожежні команди (дружини) з виїзною пожежною технікою.

Розмір і порядок відрахувань від страхових платежів на запобіжні протипожежні заходи визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 34. Гасіння пожеж

Гасіння пожеж пожежною охороною здійснюється безкоштовно.

У підрозділах державної пожежної охорони організується цілодобове несення служби, порядок якого встановлюється Міністром України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Для виклику державної пожежної охорони в автоматичній телефонній мережі встановлюється єдиний номер - 01. Підрозділи державної пожежної охорони виїжджають для гасіння пожеж на всі об'єкти незалежно від форм власності, за винятком підземних споруд (крім діючих станцій метрополітену).

Організація гасіння пожеж на підземних спорудах і територіях державного лісового фонду здійснюється у порядку, який встановлюється Державним комітетом України по нагляду за охороною праці та Міністерством лісового господарства України.

Під час гасіння пожеж працівник пожежної охорони має право на безперешкодний доступ у всі жилі, виробничі та інші приміщення, а також вживати будь-яких заходів, спрямованих на рятування людей, запобігання поширенню вогню та на ліквідацію пожежі.

Всі підрозділи і служби пожежної охорони, що залучаються до гасіння, підпорядковуються керівникові гасіння пожежі. Ніхто, крім уповноважених на те посадових осіб пожежної охорони, не має права втручатися в його дії.

Для участі у гасінні пожежі місцеві органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації на вимогу керівника гасіння пожежі зобов'язані надавати безкоштовно в його розпорядження вогнегасні речовини, техніку, паливно-мастильні матеріали, людські ресурси, обладнання, засоби зв'язку тощо, а під час пожежі, що триває понад три години, - харчування, приміщення для відпочинку і реабілітації особового складу та осіб, залучених до гасіння пожежі.

Матеріальні збитки, пов'язані з пошкодженням майна під час гасіння пожежі, пожежна охорона не відшкодовує.

Порядок організації гасіння пожежі та залучення до цього пожежних підрозділів незалежно від їх відомчого підпорядкування встановлюється Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Стаття 35. Відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного пожежного нагляду, невиконання їх приписів винні в цьому посадові особи, інші працівники підприємств, установ, організацій та громадяни притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання приписів посадових осіб органів державного пожежного нагляду підприємства, установи та організації можуть притягатися у судовому порядку до сплати штрафу.

(частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 18.11.97 р. N 642/97-ВР)

Максимальний розмір штрафу у випадках, передбачених частиною другою цієї статті, не може перевищувати двох відсотків місячного фонду заробітної плати підприємства, установи та організації.

Розміри і порядок накладення штрафів визначаються чинним законодавством України.

Кошти, одержані від застосування цих штрафних санкцій, спрямовуються до державного бюджету і використовуються для розвитку пожежної охорони та пропаганди протипожежних заходів.

Рішення про накладення штрафу оскаржується у судовому порядку в місячний термін.

Несплата штрафу протягом місяця після остаточного вирішення спору тягне за собою нарахування на суму штрафу пені в розмірі двох відсотків за кожний день прострочення.

Стаття 36. Відшкодування збитків, завданих порушенням законодавства про пожежну безпеку

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати збитки, завдані у зв'язку з порушенням ними протипожежних вимог, відповідно до чинного законодавства.

Посадові особи та інші працівники, з вини яких підприємства, установи та організації понесли витрати, пов'язані з відшкодуванням завданих збитків, несуть відповідальність у порядку, встановленому чинним законодавством.

Стаття 37. Порядок вирішення спорів

Спори з питань пожежної безпеки вирішуються органами виконавчої влади, органами місцевого та регіонального самоврядування та органами державної пожежної охорони згідно з їх компетенцією, судом.

(частина перша статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 15.05.2003 р. N 762-IV)

Спори з питань застосування протипожежних вимог стандартів, норм і правил вирішуються органами, що затвердили ці стандарти, норми і правила, разом з органами державної пожежної охорони.

Питання, пов'язані із знесенням, перенесенням, переплануванням будівель, побудованих з порушенням вимог пожежної безпеки, вирішуються місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого та регіонального самоврядування, судом.

(частина третя статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 15.05.2003 р. N 762-IV)

Стаття 38. Громадський контроль за додержанням законодавства з питань пожежної безпеки

Громадський контроль за додержанням вимог актів законодавства з питань пожежної безпеки здійснюється добровільними пожежними дружинами (командами) та протипожежними об'єднаннями громадян у межах їх компетенції.

Стаття 39. Нагляд за додержанням законності в діяльності пожежної охорони

Нагляд за додержанням законності в діяльності пожежної охорони здійснюють Генеральний прокурор України і підлеглі йому прокурори.

Стаття 40. Представництво

Представництво в міжнародних організаціях, комітетах, асоціаціях з питань пожежної безпеки здійснюється Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Стаття 41. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, то застосовуються правила міжнародного договору.

Президент України
м. Київ
17 грудня 1993 року
№ 3745-ХІІ

Л. КРАВЧУК